

PROJEKTEREDE OG VIRKELIGGJORTE
FORSIKRINGSFORETAGENDER I FLENS-
BORG OG ALTONA I SLUTNINGEN AF
DET 18. AARHUNDREDE

At

Cand. polit Chr. Thorsen.

Det i 1726 oprettede kgl. oktr. Sø-Assurance-Compagni — vort ældste Forsikringselskab —, der ved sin Oprettelse som bekendt blev monopoliseret (i hvert Fald som Kompagni), fik ikke i saa overvættes mange Aar Lov til at leve uden Angreb paa dets Privilegium. Bl. a. søgte københavnske saakaldte private Assurandører, d. v. s. Købmænd, som enkeltvis overtog Forsikringsrisiko, allerede tidligt — i hvert Fald fra Midten af det 18. Aarh. — at paaføre Kompagniet Konkurrence, hvilket efter Kompagniets Mening var i Strid med Oktrojen, men denne Konkurrence fra de „particulieres“ Side og det hermed i Forbindelse staaende Spørgsmaal om Rækkevidden af Kompagniets Monopol skal ikke her nærmere behandles; de kræver et Kapitel for sig. Her skal derimod omtales et Forsøg, der i 1774 fra nogle Flensborgerkøbmænds Side

gjordes paa at skyde Breche i Kompagniets Monopol, samt nogle Tilløb til at skaffe dansk Forsikringsvirksomhed Indpas i Udlandet og gøre den mere konkurrencedygtig, navnlig overfor Hamburgassurandører, ved i Altona at oprette Indtegningskontorer for det kgl. octr. Sø-Assurance-Kompagni.

Under 21. Februar 1774 indsendte 10 Købmænd i Flensborg til Kongen en Ansøgning¹⁾ om, at de maatte erholde Koncession paa Oprettelsen af et Sø-Assurance-Kompagni i Flensborg. Ansøgningen giver værdifulde Bidrag til Belysning af de Vilkaar, hvorunder Søforsikringen dreves herhjemme i det 18. Aarh., og adskillige af Ansøgningens Ræsonnementer viser, hvor indgroede de merkantilistiske Synspunkter var hos Datidens Handlende. Den paa Tysk skrevne Ansøgning indledes med at fremhæve, at et lokalt Sø-assurancekompagni vilde være en af de nyttigste Institutioner, der kunde tænkes oprettet til Fremme af Byens Handel, og Ansøgerne hævder, at Flensborgs Skibsfart er af et saadant Omfang, at Kompagniet vilde kunne florere, selv om ikke en eneste fremmed, men kun Flensborgerne selv, lod forsikre ved det (!). Og for straks at imødegaa de Indvendinger mod et nyt Forsikringsselskabs Oprettelse, der ganske sikkert kunde ventes fra det kgl. octr. Sø-Assurance-Kompagni, fremhæves det, hvor ringe en Del af de flensborgske Forsikringer — ikke en Hundrededel af dem der tegnes i Hamburg — der gaar til København, som saaledes ikke vilde lide noget betydeligt Tab, medens Hamburg ganske sikkert vilde blive berøvet den flensborgske Forretning.

¹⁾ Indlæg til Commercekollegiets danske Journal Nr. 75. Rigsarkivet.

Naar Hamburg i den flensborgske Forsikringsforretning havde en saa stor Overvægt over København, havde det sin Grund ikke alene i, at Postgangen over Belterne navnlig i Foraars- og Efteraarstiden var meget besværlig, men ogsaa deri, at Præmierne i København næsten altid var meget højere end i Hamburg. Som Bevis herpaa anføres i Ansøgningen et Eksempel, hvorefter to Venner paa samme Tid og for Varer med samme Skib lod tegne Forsikringer, den ene i Hamburg og den anden i København, førstnævnte Sted var Præmien 4 %/o, sidstnævnte derimod 7 %/o. Da derfor næsten alle Flensborgere søger til Hamburg om Assurance, bliver Følgen, at store Summer gaar ud af Landet; hvis imidlertid Flensborg fik sit eget Assurance-Kompagni, vilde ikke alene disse Summer, der dog nok har været overvurderede, blive i Landet, men et saadant Kompagni forudsættes ogsaa at kunne trække Penge til sig fra Udlandet ved at overtage Forsikringer derfra.

Endvidere vilde enhver Flensborgkøbmand, naar han kunde tegne Forsikring ved et lokalt Kompagni, kunne spare mindst $\frac{3}{4}$ %/o, idet man nu til Kommissionær og Mægler i Hamburg maa betale henholdsvis $\frac{1}{2}$ og $\frac{1}{4}$ %/o, og denne Besparelse, der vel forholdsvis er af ringe Betydning ved de høje Præmiesatser paa 8 à 10 %/o — d. v. s. for de farefulde, lange Rejser — vejer tungt til ved de lavere Præmiesatser paa 1 à $1\frac{1}{2}$ %/o — d. v. s. for de kortere Rejser i de hjemlige Farvande —, hvor da mange er tilbøjelige til med denne Ekstraudgift at undlade Forsikring. Falder Kommissionærgebyret imidlertid bort, vil mange flere Forsikringer, navnlig af dem til de lavere Præ-

mier, blive tegnet end forhen, og, som det med helt moderne Forsikringstankegang hedder senere i Ansøgningen: „ingen burde løbe sin egen Risiko“, da Bankerot ellers altid truer. Men ikke alene Kommissionær- og Mæglergebyr afholder adskillige fra at forsikre; mange forsømmer Postdagene, og den megen Korrespondance frem og tilbage generer Forsikringsforretningen, som den nu ligger, d. v. s. paa fremmede Pladser. Og har man endelig faaet forsikret, og Skade indtræffer, sker det hyppigt, at der maa procederes om Erstatningen; mange lader da hellere deres Krav falde, end de fører Proces paa fremmede Steder, f. Eks. Hamburg, da dette ikke kan ske uden store Omkostninger.

Desuden fremhæves et særligt Moment til Fordel for et lokalt Kompagni — et Moment, som fra et præmieteknisk Synspunkt er ganske betydningsfuldt paa et Tidspunkt, hvor man endnu ikke drømte om de for den moderne Søforsikring saa vigtige Skibsklassificeringsbureauer. Ansøgerne peger nemlig paa, at et lokalt Assurance-Kompagni ganske anderledes nøjagtigt end de udenbys vilde kunne bestemme Præmierne for de hjemlige Skibe, ikke blot efter Farvandedens forskellige Farlighed og de forskellige Aarstider, men ogsaa efter Skibenes Bonitet, som man kender ud og ind. Naar man nu tegner Forsikring i Hamburg, København eller andet Steds, maa man, da Assurandørerne der ikke kender Skibenes Bonitet, give den samme Præmie for gode som for daarlige Skibe — paa hvilke sidste det ikke mangler! —, men naar det projekterede Selskab paa Grund af sit indgaaende Lokalkendskab til Skibene vægrede sig ved at tegne

Assurancer paa de daarlige Skibe, vilde disse heller ikke kunne faa Forsikring i Hamburg, København eller paa andre Steder. Enhver Reder maatte saaledes beflitte sig paa at holde sine Skibe i saa god Stand, at Assurance ikke kunde nægtes, og naar Skibene blev bedre, vilde der ogsaa fremkomme færre beskadigede Varer end hidtil. Det ses af denne Udvikling, at den opdragende Betydning, det risikoforbedrende Moment, som i den moderne Forsikring i mangfoldige Tilfælde kan paavises, allerede i 1774 har foresvævet de ansøgende Flensborgerkøbmænd.

Paa Grund af alle de fremhævede Omstændigheder vilde det da være overmaade ønskeligt, om der kunde faas Koncession paa Oprettelsen af et Sø-Assurance-Kompagni i Flensborg, og man tvivler da heller ikke paa, at Kongen vil give Koncessionen, idet man tillige gaar ud fra, at det projekterede Kompagni faar Monopol for Hertugdømmerne, at, som det hedder i Ansøgningen: „diese Compagnie dahin privilegirt seyn müste, dasz ihr zum Præjudice keine neben ihr in den Herzogthümern Schleswig-Holstein errichtet werden könnte“.

Efter at denne Ansøgning paa sin Vej gennem Regeringskontorerne var naaet til „General-Landets Oeconomic og Commerce Collegium“, retter dette Collegium under 28. Marts 1774 en Opfordring til det kgl. octr. Sø-Assurance-Kompagni om at afgive Betænkning i Sagen. Som man kunde vente det, var der ikke i Kompagniet nogen som helst Begejstring for Planen; i deres første Svarskrivelse af 11. April 1774 til Kollegiet¹⁾ fremhæver Kompagniets „Depute-

¹⁾ Rigsarkivet l. c.

rede og Committerede“ (Bestyrelsen) først, at de kun har Fuldmagt til at afslutte Forsikringer, afgøre Tvistigheder mellem de forsikrede og Selskabet, modtage og opbevare Interessenternes Deposita o. s. v., men at ingen af dem har Fuldmagt til „enten separate eller samlede at transigere om Compagniets Jura eller paa samme at renunciere“, derfor maa Interessenterne i Kompagniet først sammenkaldes til en Generalforsamling, for at deres Resolution kan indhentes, og dette skal ske saa snart som muligt, da man selvfølgelig paa ingen Maade vil hindre et Værk, som formenes at kunne blive til Statens Fordel, men man tværtimod af alle Kræfter vil søge at fremme samme. Paa Forhaand vil de Deputerede dog gøre Kollegiet opmærksom paa, at „det icke er at formode, at Interessenterne vil afstaa fra det Privilegio, som de næsten i et halvt Seculo har været i Possession af“, med mindre de bliver overbeviste om de derfor fremførte Grundes Rigtighed, hvorfor man udbeder sig nærmere Bevisligheder for Flensborgernes Paastande, og med mindre „mand igien kunde forsickre dem om andre Fordeele, der nogenlunde kunde erstatte den Afgang og Tab, de maatte liide ved at indvillige i det mand propone-rede dem“. Derfor vilde det sikkert lette Sagens Gennemførelse, hvis det kgl. General Landets Oeconomie- og Commerce Collegium kunde sikre Interessenterne, „at de private Assurancer, hvad enten de skeede af enkelte Persohner, eller i Selskaber, som desuden er mod Octroyen, skulle for Eftertiden aldeeles være forbudne“.

Bestyrelsen har aabenbart for sit Vedkommende ikke været helt utilbøjelig til at give Afkald

paa Kompagniets Monopol i Hertugdømmerne, hvilket heller næppe vilde have betydet saa overmaade meget, men den vil øjensynlig benytte Lejligheden til det langt vigtigere, nemlig at komme dem til Livs, der i selve København havde vovet at paaføre det monopoliserede Kompagni Konkurrence. At saadan Konkurrence vedvarende kunde bestaa, havde sin Grund i, at Oktroyen — mod Kompagniets Protest — var bleven fortolket saaledes, at den kun forbød nye Selskabers Oprettelse, men derimod ikke hindrede enkelte Personer i at overtage Assurancer.

Og da Bestyrelsen først er kommet ind paa Yndlingstemaet: de private Assurandører, gentager den ikke blot, hvad den allerede tidligere i talrige Skrivelser til Regeringen havde fremhævet for at faa nedlagt Forbud mod de private Virksomhed, nemlig at ved et saadant Forbud „Hans Majestets Stemplede Papiirs Intrader ville forøges“, da det ikke er vanskeligt at bevise, at de private Assurandører ofte ikke udfærdiger deres Policer paa stemplet Papir og i hvert Fald aldrig paa den rette Sort efter Assurancens Størrelse, men ogsaa at det lader sig bevise, at en Del af de private Assurandører „ickun ere blodte Commissionairs for Fremmede, som de mod een ringe Provision laane deres Navne under Policen“, hvorved Præmien jo for den største Dels Vedkommende gaar ud af Landet.

Som det af den sidst citerede Passus vil fremgaa, har udenlandske Forsikrere allerede paa et saa tidligt Tidspunkt som det her omhandlede haft Agenturer — om end skjulte — her i Landet. Dette var vel ogsaa tilladeligt for udenlandske Enkeltfor-

sikreres Vedkommende, da Oktrojen jo ikke var nogen Hindring for, at Forsikringer kunde tegnes i Udlandet, men for udenlandske Kompagniers Vedkommende var det utvivlsomt ulovligt.

Bestyrelsen slutter sin Svarskrivelse med en Bemærkning om, at den vil afvente Kollegiets Resolution paa, hvorvidt en Fordel som den foran omtalte kan opnaas, og derefter skal den uopholdelig foranstalte indkaldt en Generalforsamling, hvor Interessenterne i Kompagniet da skal tage Stilling til Flensborgprojektet.

Uvist af hvilken Grund dør Sagen imidlertid hen; der ses ikke nogen Sinde at være indløbet Svar paa Kompagniets Skrivelse til Kommercekollegiet, den bebudede Generalforsamling er næppe bleven afholdt — i hvert Fald findes der intet bemærket om den i Kompagniets Generalforsamlingsprotokol, der ellers er ret omhyggelig ført —, og en Kendsgerning er det, at det projekterede Flensborgkompagni aldrig blev til noget.

Bevidstheden om, at Hamburg drog den aldeles overvejende Del af Hertugdømmernes Forsikringsforretning til sig — og vel ogsaa Haabet om at tage Grunden bort under mulige fremtidige lignende Forslag som det foran omhandlede fra de 10 Flensborgkøbmænd — vakte imidlertid ganske naturligt hos det kgl. octr. Sø-Assurance-Kompagnis Mænd Tanken om at føre Konkurrencekampen med Hamburgassurandørerne ind paa disse Konkurrenters eget Gebet: Hamburgerbørsen, og til Realisering af Tanken oprettede Kompagniet i 1777 et „Bie-Contoir“, en Filial, i Altona. Motiveringen er bl. a. den, at et saadant Kontor „ei alleene vilde tilvinde Compagniet de Premier, der igiennem Jylland, Slesvig og Holsteen trækkes til

Hamborg, men endog mueligen drage Fordeelen for samme fra det Tydske Rige og Hamborgerne Selv.“ Som Leder af Filialens daglige Forretning skulde ansættes en Mand, der flittig skulde frekventere Børsen i Hamburg for der at modtage „de sig frembydende Assurancer“. Selv om nu dette utvivlsomt første danske Forsøg paa at faa Del i den internationale Forsikringsforretning ikke fik noget særlig gunstigt Forløb og efter nogle Aars Forløb blev opgivet, fortjener det dog altid gennem en kort Omtale at blive reddet fra Forglemmelse.

Det afgørende Stød til Filialens Oprettelse synes Regeringsmyndighederne at have givet¹⁾. En Skrivelse af 18. Februar 1777 fra General Landets Oeconomie- og Commerce-Collegium til Sø-Assurance-Kompagniet anmoder nemlig om Kompagniets Betænkning og „Forslag om og hvorledes samme vilde og kunde oprette i Altona et med sig forbundet enten Neben-Compagnie eller Contoir“. Denne Skrivelse forelægges af Kompagniets Ledelse paa en Generalforsamling den 9. April 1777, og Ledelsen anbefaler Filialens Oprettelse og foreslaar i den Anledning at „Augmentere Compagniets Actier“ og at vælge „3de brave Mænd til Directeurer“ for Kontoret i Altona, hvis daglige Forretninger iøvrigt skulde ledes af „Een duelig Betient“ og, hedder det, „saadant et duelig Subjectum kunde muelig komme til at koste Compagniet 4 à 500 Rdr. aarlig“. Filialen skulde vel have Fuldmagt til at tegne de forekommende Assurancer, men forsigtig

¹⁾ Jfr. Deliberationsprotokol for den extraordinære Commission af 1772 (1772—1784). S. 22. Rigsarkivet.

skulde man herved gaa til Værks; der maatte ikke antages nogen „Critiske, eller saadanne, hvorved over almindelige Fare kunde befrygtes, i det mindste maatte saadanne indskrænkes til een meget liden Summa i Forhold til hvad som ellers for Compagniet paa een Kiøl maa antages“. Efter Bestyrelsens Mening vil Havariernes Afgørelse „ventelig“ ske efter Hamburgs Assurance-Ordning, d. v. s. efter den ved Assurance-kammeret der gældende Kutyme, og Bestyrelsen foreslaar, at Kompagniet lige som Hamburgerne skal kunne give indtil tre Maaneders Kredit paa Præmierne, da dette vil lette og favorisere Operationerne. Endelig foreslaar den, at Assurancerne skal kunne antages i „Banco Courant, Louis d'or og andre gangbare Myndt Sorter, og Premierne efter samme beregnes og imodtages, med meere“.

Generalforsamlingen akcepterer glat Bestyrelsens Forslag; Filialen i Altona beslattes altsaa oprettet, men Generalforsamlingen vedtager tillige — i god Overensstemmelse med Tidens økonomiske Ideer —, at Bestyrelsen paa Kompagniets Vegne skal andrage General Landets Oeconomie og Commerce Collegium om, at der til Hjælp ved Filialens Oprettelse maatte tilstaas Kompagniet et Laan paa 20 000 Rdr. Banco rentefrit i 10 Aar, og afdragsfrit i 2 Aar, hvorefter det skulde tilbagebetales med 2 000 Rdr. aarlig. I Henhold til denne Bestemmelse indsendtes allerede den 16. April en Ansøgning¹⁾ om Laanet, der bevilges under 5. Maj, mod at Kompagniet afgiver en Obligation

¹⁾ Indlæg til Commercekollegiets danske Journal Nr. 338. Rigsarkivet. Nationaløkonomisk Tidsskrift. LVIII

for Laanet¹⁾. Denne Obligation indsendes den 24. Juni²⁾, og da var Filialen allerede i Virksomhed.

Man har sikkert oprindeligt lovet sig meget af den nye Virksomhed; thi man var overmaade ekspedit med at faa Filialen i Gang, og Forretningsgangen udmærkede sig jo ellers ikke ved Hurtighed. „Allerede i et Direktionsmøde i Kompagniet den 13. Juni meddeles der om Altonakontorets Virksomhed, at der er indkommet to Assurance-Lister, af hvilke det ses, at Præmierne er „meget ringe og ulige“, og at der er tegnet Forsikring paa den „imaginaire Gevinst“; dette sidste var imidlertid stridende mod Kompagniets første Konvention, og paa det nævnte Direktionsmøde vedtoges det derfor ogsaa „paa een venlig maade“ at foreholde Filialkontorets Ledelse; „at Compagniets Octroy og Convention maatte lægges til Grund for Handlingerne“.

De Forhaabninger, man havde næret til Filialen, skuffedes imidlertid i første Omgang. Paa Generalforsamlingen den 25. Marts 1778 behandles bl. a. ogsaa de Resultater, Kontoret i Altona havde opnaaet i sit første Virksomhedsaar, d. v. s. til Udgangen af 1777. Det ses heraf, at man ved Kontoret ultimo December havde en løbende Risiko af 212950 Rdr. Cour., at Kassebeholdningen samtidig var 19792 Rdr. Cour., medens de opgjorte men endnu ikke betalte Skader beløb sig til 30621 Rdr. Cour. — „foruden hvad som maatte udfordres til afbetaling af de bekiendte indfaldne og endnu icke adjustede Haverier“. Man „considererer og overvejer“ nu paa Generalforsamlingen vidt og

¹⁾ Indlæg til Commercekollegiets danske Journal Nr. 413. Rigsarkivet.

²⁾ — — — — — Nr. 652. —

bredt disse „fatale Omstændigheder“, til hvilke man fornemmelig finder Aarsagen i „det hæftige Stormende Veirlig, som i særdeleshed udi afvigte Høst Maaneder indfaldt, og som næsten haver truffen alle Asseura-deurs“. Skulde man nu imidlertid straks opgive Æv-red, eller skulde man fortsætte Virksomheden i Altona i Haab om bedre Tider? Til sidst bestemte man sig for en Fortsættelse, om end med den meget knebne Majoritet af 25 Stemmer mod 24.

Det daarlige Resultat skyldtes næppe en slet Ledelse af Kontoret i Altona. Tværtimod har Ledelsen der, saa vidt man kan skønne, været i Besiddelse af en ikke ringe Forretningsdygtighed. Herpaa tyder bl. a. et Forslag, som den fremkom med i 1778. Sagen var den, at de 20 000 Rdr., som Sø-Assurance-Kompagniet ved Filialens Oprettelse havde modtaget som rentefrit Laan af Staten, var bleven deponerede i Banken i Altona som et Slags Sikkerhedsfond for Filialen; men saadanne Deposita gav ingen Rente, og dette er falden Filialledelsen for Brystet; den foreslaar derfor, at den faar Lov til at arbejde med de 20 000 Rdr. ved at diskontere „sickere Vexelbreve, da Compagniet derved skulle kunde erlange een sikker fordeel“. Direktionen i København er imidlertid bange for at indlade sig paa Pengenes Anvendelse til Vekseldiskontering „allerhelst saadan operation alle tider er forbunden med megen risico, omend og yderligst Forsigtighed iagttages“. Der blev altsaa foreløbig ikke noget af den Plan.

Paa Generalforsamlingen i 1779 lyder Beretningen om Filialkontorets Virksomhed bedre. Udsigterne tegner sig nu langt lysere end forrige Aar. Kassebehold-

ningen overstiger de indtrufne Skader med ca. 7 000 Rdr. Generalforsamlingen var derfor ogsaa „fornøyet“ med Tilstanden i Altona, hvorfra der forøvrigt var fremkommet et interessant Forslag om, at der ved Filialen „skal Assureres for Molest og opbringelse til og fra de i Krig begrebne Lande og stæder, paa Neutrale Skibe og Gods, der icke ere Contrabande“. Med Hensyn til dette Forslag resolverede Generalforsamlingen, „at der ved Contoiret lige som her ved Compagniet kunde tegnes deslige Assurancer saa vel paa Danske, som andre Neutrale Nationers Skibe og Gods, der icke ere Contrabande, dog til højere Premie for Fremmede end Danske Skibe“.

Optagelsen af Krigsforsikringen har den Gang som i vore Dage formentlig været økonomisk fordelagtig. I hvert Fald meddeles det i 1780, at Kontoret i Altona i det forløbne Aar har kunnet remittere 8 000 Rdr. til Hovedkontoret i København, og dog var der ultimo December 1779, da den løbende Risiko var over 300 000 Rdr., naar de bekendtgjorte indtrufne Skaders Beløb blev trukket fra Kassebeholdningen, et lille Overskud. I 1781 er Forholdet imidlertid ændret saaledes, at Skaderne nu overstiger Beholdningerne med et Beløb af 23 613 Rdr., og straks kommer da Spørgsmaalet om Filialens Nedlæggelse eller Opretholdelse atter frem, men Generalforsamlingen bestemmer dog med 38 Stemmer mod 28, at der skal fortsættes foreløbig endnu i et Aar. Filialledelsen er nu igen fremme med sit Forslag om at benytte det foran omtalte Depositum paa 20 000 Rdr. til Vekseldiskontering, og Lokaldirektørerne tilbyder nu, „at ifald Compagniet icke vilde løbe nogen hazard eller risico,

samt svare Courtagte ved ovenmeldte Discontering, de da vilde paatage sig samme, imod at nyde hvad som overstiger 3 pro Cto. af de Capitaler som dertil tid efter anden kunde vorde brugt“. Generalforsamlingen gaar nu — forsøgsvis for et Aar — ind paa Forslaget, „imod at Directionen i Altona Een for alle og alle for een reserverer og Forpligter sig at holde Compagniet Skadesløs og til alle tider at være Compagniet ansvarlig til Capitalen“.

I 1782 er der stadig et Misforhold mellem Skader og Beholdninger, om end ikke saa slemt som i det foregaaende Aar, og atter stemmer man da om, hvorvidt der skal fortsættes, eller man skal ophøre. For Fortsættelsen fremfører Direktionen egentlig kun det Forhold, at en Ophævelse nu vilde betyde et sikkert Tab — et Tab, der muligvis kunde undgaas, hvis man ventede. Imod Fortsættelse taler derimod, „at mand i Concurrence med 6 Assurance-Compagnier i Hamborg og 4 Compagnier i Bremen, der alle antager Sø-risiquer til yderlig ringe Premier, neppe kand vente sig nogen Fordeel, og at Compagniets Fuldmægtige, for dog at faae nogle Assurancer, hidindtil have været nødsaget at tegne ved den Hamborger Børs, og at underkaste sig den Hamborger Assurantzordning; hvilken Fremmet Lov i enkelte Begivenheder har været vort Selskab til Skade“. Ikke destomindre vedtoges det dog med 38 Stemmer mod 18 at opretholde Kontoret i Altona endnu et Aar.

Endelig i 1783 er Direktionen kommen til det Resultat, at man hellere maa ophæve Filialen, hvilket nu menes at kunne ske med et endeligt Tab af 11 378 Rdr., thi, siges der, man kan nu næppe vente sig

nogen Fordel af at fortsætte, „saa meget mindre som Europa nu har Freden, og icke saa mange Premier for eftertiden kand ventes“. Generalforsamlingen resolverer herefter kort og godt: „Assurance Compagniets Contoir i Altona skal ophæves“.

Hermed er man dog ingenlunde helt færdig med Altonafilialen, da der her stadig var en Del uafgjorte Skader. Paa Generalforsamlingen i 1784, 1785, 1786 — de uafgjorte Havarier anslaaes i det sidstnævnte Aar til at beløbe sig til 4 à 5 000 Rdr. — 1787, 1788 og 1789 berettes der i ganske enslydende Vendinger om, at det stadig ikke er gørligt at meddele det endelige Tab ved Kontoret i Altona. I 1790 meddeltes det, at „den 10ende eller sidste Termin af de til Altonakontorets Oprettelse af Hans Majestæts Kasse bevilgede 20 000 Rdr. er i afvigte Aar bleven betalt med 2 000 Rdr.“, og Kompagniets i 1777 udstedte Obligation for det laante Beløb er derefter bleven extraderet. Endelig i 1792 kan der meddeles en Slutopgørelse for Filialkontoret, og denne Opgørelse gaar ud paa, at Kompagniets Tab har ialt været 36 984 Rdr.

At der imidlertid i Datiden maa have været en ret stærk Trang til et dansk Assurancekontor i Altona fremgaar deraf, at nye Forslag til Oprettelsen af et saadant Kontor stadig kommer frem. Allerede i 1786 fremkommer der — denne Gang fra den kgl. Kanal-Kommission — Opfordring til det kgl. octr. Sø-Assurance-Kompagni om paa ny at indrette en Filial i Altona. Sagen var nemlig den, at der — endnu før den i 1785 fuldførte saakaldte Eiderkanal, der forbandt Keilerfjord med Eideren, var helt færdig — var dannet et Handelskompagni, det kongelig danske, norske,

slesvigske og holstenske forenede Handels- og Canal-Compagni, kort kaldet Kanal-Kompagniet, der bl. a. skulde sørge for Fragtfartens Vedligeholdelse gennem Kanalen. Straks efter Kanalens Aabning for Skibsfarten klagede det nævnte Kompagnis Direktion i Altona over¹⁾, at der var bleven udspreedt Rygter om, at der med Sejladsen gennem Kanalen var forbunden en særlig Risiko, hvorfor Assurandørerne i Hamburg havde nægtet at overtage Forsikringen af Forsendelser gennem Kanalen. Dette vilde nu for den forventede livlige Kanalfart kunne faa meget uheldige Følger, idet Købmændene, naar de ikke kunde erholde Forsikring, ikke vilde lade deres Varer dirigere gennem Kanalen, og for da at slaa de verserende Rygter ned, mente Kanalkompagniets Direktion i Altona, at der burde andrages om, at Risikoen ved Kanalfarten maatte blive forsikret for „Hans Maytt. Kongens Regning“ — at der altsaa for dette specielle Tilfældes Vedkommende indrettedes en Art Statsforsikring. Et lykkeligt Udfald af denne Statsforsikring vilde nemlig snart overbevise de nu afvisende Assurandører om, at de udbredte Rygter var grundløse, og derefter vilde de da sikkert vise sig villige til at overtage Risikoen ved Kanalfarten. Og for Statens Finanser vilde der ikke være nogen Fare ved at overtage Forsikringen, tværtimod vilde den eventuelle Præmie sikkert blive en ren Fortjeneste, hvis Hans Majestæt ikke foretrak helt at give Afkald paa Præmie, „hvilket sidste vi troe at stemme mere med Statens Ære og at ville gjøre endnu et kraftigere

¹⁾ Det forenede Handels- og Canal Compagni 1784—1797. Copie-Bog for Directionens udgaaende Breve. Ltr. B. S. 123. Nr. 141 Rigsarkivet.

Indtryk“. I en Skrivelse til Canal-Commissionen anbefaler Kanal-Kompagniets Hoveddirektion dette Forslag og fremhæver, at det sikkert vilde have de fordelagtigste Følger, om det „allernaadigst maatte behage Hans Maytt. at lade erklære saavel de private Assuradeurer som Assurance Compagniet her i Staden: at Hans Maytt for egen allerhøieste Regning vilde paatage sig Forsikringerne for den med Canal Farten forbundne Fare fra Tønningen indtil Kiel og modsat, i alle Tilfælde hvor Assuradeurerne maatte finde betænkeligt at paatage sig den“.

I Sammenhæng med dette Forslag er det, at Kanal-Kommissionen retter sin foran nævnte Opfordring til Sø-Assurance-Kompagniet. Kommissionens Skrivelse er ikke bevaret, men af Assurance-Kompagniets Generalforsamlingsprotokol kan det ses, at denne Skrivelse foruden Opfordringen til Oprettelsen af et nyt Altona-kontor, der selvfølgelig har været ønsket for at lette de Handlende Adgangen til Assurancer, naar Hamburgs Assurandører ikke vilde overtage saadanne, tillige har indeholdt Beklagelser over Nægtelsen af at tegne Assurancer for Kanalfarten og Løfte om en „Opmuntring“, hvis saadanne Assurancer blev overtagne til billige Præmier. Assurance-Kompagniets Svar gaar nemlig ud paa, at ingen, der ved Kompagniet har forlangt Forsikring for Farten gennem Kanalen, er bleven nægtet saadan Forsikring, tværtimod er adskillige tegnede til billige Præmier, og naar Assurancer fremtidig tegnes, vil Præmierne blive beregnede saa lave som muligt, saa Kompagniet tør paa Forhaand smigre sig med, „at see den i den høye Commissions Skrivelse ommeldte Opmuntring os tildelt og bevilget“. Men

hvad iøvrigt Hovedsagen angik, maatte Kompagniet meddele, at „paa at oprette et Contoir i Altona, kunde Compagniet ikke indlade sig, da det visse Tab, efter den Erfaring Compagniet har haft, ingenlunde kan sættes i Ligning med den forventede Fordeel“.

Kanal-Kommissionen har efter Modtagelsen af Assurance-Kompagniets Afslag paa Opfordringen til at aabne et Kontor i Altona rettet en ny Henvendelse til Kompagniet, men i denne Henvendelse, der heller ikke er bevaret, har man aabenbart stemt Fordringerne stærkt ned, idet man nu nøjes med at opfordre Kompagniet til i hvert Fald at bekendtgøre i Hamburg og Altona, at Forsikringer for Kanalfarten kunde tegnes i Sø-Assurance-Kompagniet. Ogsaa synes man at have opfordret Kompagniet til at lade sig repræsentere i Hamburg ved en vis Agent Donner. Dette fremgaar af en Tilførsel, der under $\frac{8}{4}$ 1786 er sket i Kompagniets Generalforsamlingsprotokol, og som fastslaar Hovedpunkterne i Kompagniets Svar til Kanal-Kommissionen. Det hedder nemlig her:

1) „Compagniet vil efter Anmodning lade bekendtgjøre i Hamburg og Altona, at Assurancer for Farten igiennem den holstenske Canal, her kan blive effectueret til billige Premier, efter Aarets Tider og øvrige Omstændigheder.

2) Med Agent Donner kan Compagniet ikke directe indlade sig, men Vedkommende maatte her paa Stedet udsøge sig en Købmand, der kunde paatage sig Commissionen, som baade hastigere ville befordre Assurancernes antagelse, og desuden tilvende Købmændene her den Fordeel, som billig ikke bør frtages dem“.

Sø-Assurance-Kompagniets afvisende Holdning overfor Spørgsmaalet om Oprettelsen af et Assurance-kontor i Altona tog vel ikke endeligt Livet af Planerne om at skaffe Hertugdømmernes Købmænd lettere Adgang til dansk Forsikring, men hæmmede dog for en Tid den officielle Fremkomst af saadanne Planer. I 1796 kommer imidlertid et nyt Forslag officielt frem; det er denne Gang en Købmand Jan Beil i Altona, der paa egne og nogle Handlendes Vegne andrager Regeringen om Tilladelse til at oprette et Sø-Assurance-Kompagni i Altona. Beil foreslaar i sin Ansøgning vel sagtens for at bryde det kgl. oktr. Sø-Assurance-Kompagnis paa Forhaand ventede Modstand mod Planen —, at „det kgl. oktr.“ skulde participere i det projekterede Kompagni enten med et vist Antal Aktier eller ogsaa med 5, 10 eller flere pCt. paa enhver Police, som tegnedes af det nye Altonakompagni. Som man vil forstaa, vil Beil altsaa have, at „det kgl. oktr.“ enten skal nøjes med som almindelig Aktionær at faa forholdsmæssig Andel i den forventede Forretnings Nettoudbytte, eller mere direkte skal deltage i de enkelte Forsikringsforretninger gennem en Slags Reassurance, (der den Gang endnu ikke var almindelig anvendt), eller maaske rigtigere gennem den Forretningsdeling, som man i den moderne Forsikring betegner som Coassurance. Beils Forslag har en ganske speciel Interesse derved, at det viser, at man allerede paa et saa tidligt Tidspunkt som i Slutningen af det 18. Aarhundrede var inde paa Tanker, der meget minder om dem, der er realiseret i de moderne obligatoriske Kvotekontrakter.

Beils Ansøgning blev af Kommercekollegiet sendt

til det kgl. oktr. Sø-Assurance-Kompagni til Betænkning. Kollegiet anbefaler i sin Følgeskrivelse¹⁾ ret energisk „kgl. oktr.“ at give Samtykke til det paa-tænkte Altonakompagnis Oprettelse. Tonen i denne Skrivelse er i det hele taget en kendelig Grad myndigere overfor Kompagniet, end Tilfældet var i de tidligere lignende Henvendelser. Kollegiet skriver bl. a., at det ikke kan indse, at det „kgl. oktr.“s Interessenter kan have nogen Betænkelighed ved at give det ønskede Samtykke, thi for det første har Kompagniet selv Forsikringer nok (!), og for det andet tegnes der som bekendt Assurancer af en Del private Købmænd i København, og denne Konkurrence har ikke i nogen Maade haft nogen skadelig Indflydelse for Kompagniet, men har blot opmuntret „fleere Handlende baade her i Byen og fra Provindserne til at søge Assurantzene for deres Skibe her, i stæden for at en heel Deel af dem forhen søgte den hos fremmede og især i Hamborg“. Endelig henviser Kollegiet til, at det efter Oktrojen lige saa lidt staar i „det kgl. oktr.“s Magt at gøre Indsigelse mod de private Assurancer som mod de Assurancer, der søges hos fremmede, og „iblandt de danske Undersaatter, som søger deres Assurantzene hos Fremmede, maae man fornemmeligen regne de Handlende i Hertugdømmerne, hvilke formedelst deres Beliggenhed og Posternes meere visse gang paa det tyske Land end over Bælterne, næsten altid vil præferere den Assurantz som hastigst kan erholdes, og naar man derved tager Hensyn til Stedet,

¹⁾ Deutsches Protokoll 1796. General Landets Oeconomie & Commerce-Collegium Copiebog. Nr. 226. Rigsarkivet.

hvor disse Assurantzer hidtil fornemmeligen ere blevne søgte, nemlig Hamborg, saa kan det projekterede Ass.-Comp. i Altona, naar det erholder Fremgang, blive en Anledning til, at betydelige Summer, hvilke udi Assurantz Premier hidtil er blevne fremmede til deel, herefter kan komme Landets egne Undersaatter til gode uden mindste Indgreb eller Afbræk paa den Fordeel, hvilken Ass.-Comp. her i Kiøbenhavn nyder og kan nyde af den samme allernaadigst meddeelte Octroy“.

Var Tonen i Kollegiets Skrivelse ikke overdreven venlig, saa blev Kompagniets Svarskrivelse til Gengæld ikke særlig ydmyg, saa lidt som Svaret paa nogen Maade blev imødekommende. Det er som om de gode Aar, Kompagniet havde hatt i Aarhundredets sidste Decennier, havde styrket dets Selvfølelse; givet er det i hvert Fald, at man har opgivet de yderst underdanige Former, som man ellers almindeligt havde anvendt i Skrivelser til Regeringen, og nu udtrykker sig i værdigere Vendinger.

I den paagældende Svarskrivelse fra „det kgl. oktr.“'s Direktion hævdes det først meget bestemt, at Kompagniet i Kraft af Oktrojen har en ubetinget Ret til at modsætte sig Oprettelsen af et nyt Sø-Assurance-Kompagni hvorsomhelst i Kongens Riger og Lande, og for det andet hævdes det lige saa bestemt, at Oprettelsen af et nyt Kompagni „maatte være og blive det Kiøbenhavnske til Skade: endog under de i Ansøgningen foreslagne Betingelser“. Den første Paastands Rigtighed søges bevist gennem en vidtløftig Citering og Fortolkning af Oktrojens i denne Forbindelse betydende Bestemmelser, der ikke lader nogen Tvivl tilbage om, „at det er overladt til Compagniet

selv at bedømme, hvorvidt det anseer flere Compagniers Indretning at være sig til Skade. Compagniets jus contradicendi kan altsaa ikke svækkes ved det Foregivende, at et nyt Compagni ikke skulde være hiint til Skade". Og at et nyt Kompagnis Oprettelse i Altona virkelig vilde blive „det kgl. oktr.“ til Skade, indser man let, naar man erindrer, at „i en lang Periode maae Afgang i Assurance nødvendig medføre et forholdsmæssigt Tab. Thi er den calculus probabiliium, hvorefter Assurancer beregnes, rigtig, maae og Afgang i Assurancer med Tiden have til Følge en forholdsmæssig Afgang i Fordelen eller et lucrum cessans, som er det samme som virkeligt Tab“.

Hvis derfor det projekterede Kompagni ikke skulde blive til Tab og Skade for „det kgl. oktr.“, maatte man forudsætte, at dette sidste dog ikke vilde faa nogen af de Assurancer, som vilde blive tegnet hos det nye Kompagni. Men selv om det ny Kompagni kun fik Tilgang fra Altona, vilde dette dog betyde et Tab for „kgl. oktr.“, der vitterligen, som dets Bøger udviser, for Tiden tegner adskillige Assurancer der; imidlertid kan man ikke tvivle om, at et nyt Kompagni vil bestræbe sig for at udvide sine Forbindelser saa meget som muligt, hvorved Tabet for „kgl. oktr.“ vil blive sikrere end Gevinsten for det ny Kompagni; „saaledes har visseligen det Bremenske og flere gjort det Kiøbenhavnske Skade uden at kunne selv bestaa“. Ogsaa kan man henvise til „kgl. oktr.“'s eget uheldige Forsøg med Oprettelsen af en Filial i Altona, der kun gav Tab og maatte ophæves, og — hedder det i Forbindelse hermed —: „Uden at ville prognosticere det projecterede Compagnie samme Skiebne, dersom det

kom i Stand : hvilket dog i Mangel af det Kiøbenhavnske Compagnies Samtykke bliver juridice umueligt : maae vi erklære, at vi, endog i saa Tilfælde ej kunne finde det Tilbud, som Ansøgerne have gjort det Kiøbenhavnske Compagnie om at tage Deel i det Altonaiske at være et antageligt Vederlag for det Privilegium, som det Kiøbenhavnske da maatte afstaae“.

Og hvad angaar Kollegiets Paastand om, at de private Assurandører i København ikke har været til Skade for „kgl. octr.“, og at et Kompagni i Altona antagelig heller ikke vil blive det, saa „maae vi ganske formeligen imodsige“ denne Paastand. De private Assurandører har gjort og gøre vedblivende „kgl. octr.“ stor Skade, der under de vekslende Konjunkturer har været mere eller mindre følelig, „men da Octroyen ikke Bogstaveligen forbyder nogen enkelt Mand at tegne Assurance, men ikkun flere Societeters, eller Compagniers Oprettelse, har det octroyerede Compagnie ikke troet sig berettiget til at forhindre privat Assurance“. Denne sidste Vending viser en ændret Opfattelse hos Kompagniet, der netop i en Aarrække, men ganske vist uden Held, havde søgt at hindre privat Assurance som formentlig stridende mod Octrojen.

Det Argument for Oprettelsen af et Kompagni i Altona, der gik ud paa, at de handlende der i Mangel af et indenbys Kompagni maa søge til Hamburg om Assurance, kan „kgl. octr.“ heller ikke tillægge nogen Betydning. Det er nemlig ikke nødvendig for disse handlende at henvende sig til Hamburgerne, da „Posten gaar 2 Gange om Ugen fra Altona til Kiøbenhavn“. Langt snarere kunde da de Handelsstæder i Kongens

Riger og Lande klage, der ligger længere borte fra København, og hvorfra Postgangen er sjeldnere, i. Eks. de norske.

Endelig hedder det i Direktionens Svarskrivelse med ikke ringe Selvfølelse: „Vi maae endnu anmærke, at aldrig har det Kiøbenhavnske Compagnies Forfatning været bedre, end nu, da det har over 4 Tønder Guld udsatte paa Rente. Der kan altsaa ingen Grund hentes fra Compagnies Afmagt til at anmode det om at søge Understøttelse ved at tage Lod eller Actier i et andet Compagni, og saaledes at betro en Deel af dets Velfærd i fremmede Hænder“, og videre hedder det: „Vel kunde det synes, at en større Concurrence af Assurandeurs, hvorved Præmierne nedtvinges, maatte være til Fordeel for Handelen og Søefarten i Almindelighed, men overspændes saadanne Speculationer :| hvortil Rivalitet letteligen frister i en Sag, hvor Udfaldet saameget beroer paa en Lykketref |: maae dog befrygtes, at Misforhold imellem Præmier og Risiko vil i Tidens Længde sætte Assurandeurerne ud af Stand til at opfylde deres Engagements, hvilket da falder ud til Tab for de Assurerede, og følgelig til Skade for Handelen og Søefarten“. Det er ganske interessant at lægge Mærke til, at hele denne sidste Udvikling efter sit Indhold er af saa aktuel Natur, at man næsten Ord til andet vil kunne genfinde den i talrige af de sidste Tidens Indlæg i Spørgsmaalet om Hensigtsmæssigheden af de mange under Krigen oprettede Forsikringsselskaber.

Til Slut gør Direktionen i sin Skrivelse opmærksom paa, at den ikke har nogen Fuldmagt „til at forandre Selskabets Grundlove eller bortgive dets Rettig-

heder“, og at den derfor ikke kan give noget endeligt afgørende Svar paa Kommercekollegiets Forespørgsel, men den skal ikke undlade i næste Generalforsamling — den har altsaa ikke fundet det formaalstjenligt straks at sammenkalde en saadan alene til det foreliggende Spørgsmaals Afgørelse — at forelægge Sagen for Interessenterne, som den da vil tilkendegive sin, Direktionens Mening, og saa snart da Generalforsamlingens Resolution foreligger, skal Kommercekollegiet faa Meddelelse om denne. Direktionen holdt ogsaa sit saaledes afgivne Løfte, og paa Generalforsamlingen den 23. Februar 1797 resolveres, efter at Direktionen havde forelæst Kommercekollegiets Skrivelse og dens egen Svarskrivelse: „Selskabet bifalder Directionens Mening og opdrager samme i Overensstemmelse dermed at meddele General Landets Oeconomie og Commerce Collegio et endeligt Svar“. Og derefter hører man saa ikke videre om det projekterede Altonakompagni.